

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ТВОРЧО-ІНТЕРПРЕТАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

STUDY OF THE STATE OF FORMATION OF STUDENTS' READINESS FOR CREATIVE INTERPRETATION ACTIVITY

Стаття присвячена феномену готовності. Сучасні зміни у загальноосвітній школі значною мірою вплинули на характер фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Поняття «готовність» є предметом досліджень педагогів. Автор відзначає, що студенти, які навчаються у вищих педагогічних навчальних закладах, під час вивчення циклу диригентсько-хорових дисциплін набувають фахових компетентностей, до яких відносять і творчо-інтерпретаційну діяльність зі шкільними колективами. Це передбачає набуття майбутніми вчителями музичного мистецтва вміння здійснювати вибір музичного твору серед великої кількості музичних творів, написаних композиторами для вокальних і хорових колективів, для включення до концертного репертуару. Важливим є вміння майбутнього вчителя музичного мистецтва проводити музично-теоретичний аналіз музичного твору, призначеного для виконання школярами, та здійснення поеталної роботи над інтерпретацією музичного твору з урахуванням шкільного віку учнів, їхнього вокально-хорового розвитку, індивідуальних особливостей їхнього вокального голосу. Студенти, набуваючи творчо-інтерпретаційних умінь, використовують у навчальній роботі засоби мультимедіа, Інтернет, сучасні комп'ютерні технології, інноваційні педагогічні технології вокально-хорового розвитку школярів. Визначено критерії сформованої готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до творчо-інтерпретаційної роботи зі шкільними колективами. Обґрунтовано комплекс спеціальних діагностичних методів (опитування, бесіди, спостереження, розв'язання проблемних навчальних завдань), за допомогою яких послідовно вимірювалися компоненти готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до творчо-інтерпретаційної роботи зі шкільними колективами (змістовно-логічний, операційно-процесуальний, творчо-діяльнісний). Зазначимо, що вимірювання компонентів готовності майбутніх учителів музичного мистецтва здійснювалося за допомогою розроблених критеріїв (міри здатності до організації творчо-інтерпретаційної роботи; ступеня довірливості виконання операційно-процесуальних дій; міри результативності творчо-інтерпретаційної роботи зі шкільним колективом). Відповідно до кожного критерію розроблено показники сформованості готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до творчої інтерпретаційної роботи зі шкільними колективами. Відповідно до критеріїв обґрунтовано рівні сформованої готовності

майбутніх учителів музичного мистецтва до творчої інтерпретаційної роботи зі шкільними колективами.

Ключові слова: майбутній учитель музичного мистецтва, творчо-інтерпретаційна діяльність, вища школа.

The article is devoted to the phenomenon of readiness. Modern changes in secondary school have significantly affected the nature of professional training of future teachers of music. The concept of "readiness" is the subject of research by teachers. The author notes that students who study in higher pedagogical educational institutions during the study of the cycle of conducting and choral disciplines acquire professional competencies, which include creative and interpretive activities with school groups. This presupposes the acquisition by future music teachers of the ability to choose a piece of music from a large number of pieces of music written by composers for vocal and choral groups for inclusion in the concert repertoire. The ability of the future music teacher to conduct music-theoretical analysis of a musical work intended for schoolchildren, and to carry out step-by-step work on the interpretation of a musical work taking into account the school age of students, their vocal and choral development, individual features of their vocal voice. Acquiring creative and interpretive skills, students use multimedia, Internet, modern computer technologies, innovative pedagogical technologies of vocal and choral development of schoolchildren in their educational work. The criteria of the formed readiness of future teachers of music art for creative and interpretive work with school collectives are defined. A set of special diagnostic methods (surveys, interviews, observations, problem-solving) with which the components of the readiness of future music teachers to creatively interpret work with school groups (content-logical, operational-procedural, creative-activity) were consistently measured. Note that the measurement of the readiness components of future music teachers was carried out using the developed criteria (a measure of the ability to organize creative and interpretive work; the degree of arbitrariness of operational and procedural actions; a measure of the effectiveness of creative interpretive work with school staff). According to each criterion, indicators of readiness of future music teachers for creative interpretive work with school groups have been developed. In accordance with the criteria, the levels of the formed readiness of future music teachers for creative interpretive work with school groups are substantiated.

Key words: future teacher of music art, creative-interpretive activity, high school.

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/27.13>

Ван Хайлун,

аспірант факультету мистецтв
Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Навчання майбутніх учителів музичного мистецтва у вищих педагогічних навчальних закладах включає вивчення циклу диригентсько-хорових дисциплін. Під час фахового навчання студенти

набувають фахово-необхідних компетентностей, до яких відносять і творчо-інтерпретаційну діяльність зі шкільними колективами. Це передбачає набуття майбутніми вчителями музичного мистецтва вміння здійснювати вибір навчальних

музичних творів серед великої кількості музичних творів, написаних композиторами для вокальних і хорових колективів, із включенням їх до концертного репертуару. Важливим є вміння майбутнього вчителя музичного мистецтва проводити музично-теоретичний аналіз музичного твору, призначеного для виконання школярами, та здійснення поетапної роботи над інтерпретацією музичного твору з урахуванням шкільного віку учнів, їхнього вокально-хорового розвитку, індивідуальних особливостей їхнього вокального голосу. Студенти, набуваючи творчо-інтерпретаційних умінь, використовують у навчальній роботі засоби мультимедіа, Інтернет, сучасні комп'ютерні технології, інноваційні педагогічні технології вокально-хорового розвитку школярів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що поняття «готовність» розглядається такими дослідниками, як В. Бондар, А. Капська, О. Ярошенко та ін. Науковці О. Кучерявий, А. Линенко, С. Максименко, О. Пелех, В. Сластьонін, О. Щербаков вивчали готовність особистості до професійно-педагогічної діяльності. В «Енциклопедії освіти» готовність особистості розглядається як стан скоординованої роботи психологічних і психофізичних систем людини, що забезпечують виконання певної діяльності [2, с. 137–138].

Метою статті є обґрунтування компонентів, критеріїв, рівнів, показників сформованості готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до творчої інтерпретаційної роботи зі шкільними колективами та спеціальних діагностичних методів, за допомогою яких вимірювалися окремі компоненти досліджуваної якості.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У статті розглядаються результати проведеного дослідження стану сформованості готовності студентів до творчої інтерпретаційної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Проведене дослідження уможливило визначення таких компонентів сформованості готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до творчої інтерпретаційної роботи зі шкільними колективами: змістовно-логічний, операційно-процесуальний, творчо-діяльнісний. Їх вимірювання здійснювалося за допомогою розроблених критеріїв: міри здатності до організації творчо-інтерпретаційної роботи; ступеня довільності виконання операційно-процесуальних дій; міри результативності творчо-інтерпретаційної роботи зі шкільним колективом. Відповідно до кожного критерію нами розроблено показники сформованості готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до творчої інтерпретаційної роботи зі шкільними колективами.

Теоретичний аналіз засвідчив, що готовність майбутніх учителів музичного мистецтва до творчо-

інтерпретаційної роботи є складним утворенням, для дослідження якого немає універсальної методики. Ми застосовували комплекс спеціальних діагностичних методів. Це уможливило послідовне вимірювання окремих компонентів досліджуваної якості: опитування студентів для виявлення знань щодо навчальної роботи над музичним твором, етапів проведення музично-теоретичного аналізу музичного твору, створення інтерпретації музичного твору, організації вокально-хорової роботи з учнями шкільного віку; бесіди зі студентами з метою з'ясування їхнього ставлення до творчо-інтерпретаційної діяльності учителя музичного мистецтва, а також застосування в цьому процесі можливостей засобів мультимедіа, Інтернету, сучасних комп'ютерних технологій, інноваційних педагогічних методів вокально-хорової роботи з учнями шкільного віку; спостереження за навчальною діяльністю майбутніх учителів музичного мистецтва за реальних умов і за умов експерименту, які проводилися з метою фіксації результатів навчальних дій під час залучення до різних форм навчальної роботи; розв'язання студентами проблемних навчальних завдань, що дозволяє виявити суперечності та недоліки фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

З метою виявлення рівня знань студентів щодо творчої роботи над музичним твором використовувався метод опитування. Організація опитування відбувалася як у письмовій (анкетування), так і в усній формі (інтерв'ю). Метод бесіди був застосований із метою одержання додаткової інформації щодо сформованості готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до творчої інтерпретаційної роботи зі шкільними колективами за змістовно-логічним, операційно-процесуальним, творчо-діяльнісним компонентами. Проведення бесід уможливило глибинне розуміння мотивів набуття певних фахових компетентностей. Створювалася атмосфера довіри та відвертості. Бесіда на тему «Творче самовиявлення у навчальній діяльності» засвідчила, що 85,5% респондентів чітко відповіли «так» на запитання «Чи важливим є творче самовиявлення під час фахового навчання?». Після докладного аналізу були отримані дані про те, що 14% опитуваних дбають про підвищення індивідуального рівня фахового розвитку. Поряд із цим 42% опитуваних зазначили, що намагаються творчо проявлятися в навчальному процесі, однак не впевнені, чи їхні навчальні дії сприяють підвищенню індивідуального рівня фахового розвитку. Також 30% респондентів вважають, що процес підвищення індивідуального рівня фахового розвитку пов'язаний із систематичною організацією самостійної навчальної роботи. Результати аналізу бесіди на тему «Творче самовиявлення у навчальній діяльності» такі: високий рівень мають 12% респондентів, середній – 35%,

низький – 53%. Наведені результати засвідчують те, що незначна кількість студентів здатна до творчого самовиявлення під час вивчення циклу диригентсько-хорових дисциплін.

Під час проведення спостережень ми фіксували те, чи набули студенти вміння здійснювати навчальну роботу над музичним твором, як ставляться до навчальної роботи над створенням інтерпретації музичного твору, чи виявляють активність під час вокально-хорової роботи у навчальному хоровому колективі, чи застосовують творчий підхід у вирішенні проблемних навчальних завдань, як співвідносяться набуті диригентсько-технічні вміння з умінями художнього висловлення інтерпретації музичного твору. Для з'ясування рівня набутих студентами фахових знань і вмінь ми залучили їх до виконання проблемних навчальних завдань.

Визначення рівня готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до творчої інтерпретаційної роботи зі шкільними колективами є складною проблемою, оскільки необхідно з'ясувати, як відповідність набутих фахових знань і вмінь майбутніх учителів музичного мистецтва, музичних і творчих здібностей, глибинних внутрішніх факторів сприяють набуттю фахових компетентностей. За результатами аналізу успішності студентів нами було визначено рівні сформованості готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до творчої інтерпретаційної роботи зі шкільними колективами. В основу визначених рівнів було покладено методику В. Беспалька, І. Лернера, а розробка рівневих характеристик здійснювалася на підставі виокремлених критеріїв і показників.

Високий рівень сформованості готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до творчої інтерпретаційної роботи зі шкільними колективами характеризується високим ступенем прояву інтересу студентів до вокально-хорової роботи зі шкільним колективом, зацікавленістю процесом створення інтерпретації музичного твору з націленням на творче самовиявлення. Студенти виявляють глибину і систематизованість музично-теоретичних знань, які уможливають якісне проведення музично-теоретичного аналізу музичного твору з виявленням стильових і жанрових особливостей, вокально-хорових труднощів для учнів шкільного віку. Студенти високого рівня характеризують такі якості, як оригінальне творче музичне мислення, наполегливість у навчальній роботі над інтерпретацією музичного твору. Самостійно ставлять і вирішують задачі щодо створення інтерпретації музичного твору. Вільно розв'язують творчі навчальні завдання, залучаючи творчу уяву, креативні здібності. Здійснюють активний пошук способів творчого самовиявлення у навчальній роботі над музичним твором. Цій категорії студентів властивий прояв ґрунтовних знань щодо сучас-

них комп'ютерних технологій і їх використання у вокально-хоровій роботі з учнями шкільного віку. Високий рівень притаманний студентам, котрі здатні використати можливості засобів мультимедіа та мультимедійного середовища для створення навчальної наочності. Студенти з високим рівнем сформованості готовності до творчо-інтерпретаційної роботи зі шкільним колективом здатні до саморефлексії, до свідомого коригування результатів творчої роботи над навчальним завданням. Вони використовують музичні засоби під час створення інтерпретації музичного твору. Для студентів цього рівня характерне досконале володіння вмінням організації своєї самостійної навчальної діяльності з використанням засобів мультимедіа, Інтернету, сучасних комп'ютерних технологій. Усвідомлюючи свою майбутню роль керівника вокального чи хорового колективу, студенти наполегливо опановують інноваційні навчальні методи та прийоми. Вони готові до вокально-хорової роботи зі шкільним колективом над інтерпретацією музичного твору.

Середній рівень сформованості готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до творчої інтерпретаційної роботи зі шкільними колективами характеризується зорієнтованістю на набуття фахово необхідних компетентностей. Однак простежується розбіжність у рівнях розвитку когнітивних і творчих здібностей цих студентів. Вони не виявляють достатню глибину музично-теоретичних, диригентсько-методичних знань і під час навчальної роботи потребують стимуляції з боку викладача. Виявляють обізнаність щодо сучасних комп'ютерних технологій, а також щодо їх використання під час підготовки до вокально-хорової роботи з учнями шкільного віку. Студенти використовують можливості комп'ютера та мультимедійного середовища. Однак процес створення навчального наочного матеріалу викликає певні труднощі, оскільки такі студенти потребують педагогічної підтримки викладача. Студенти із середнім рівнем сформованості готовності до творчої інтерпретаційної роботи зі шкільним колективом потребують організації викладачем процесу саморефлексії, прагнуть розуміти художню сутність музичного твору, але не використовують повно музичні засоби для яскравого виокремлення характеристик художніх образів, закладених композитором у музичному творі. Вміння організувати самостійну навчальну роботу з використанням засобів мультимедіа знаходяться на різних стадіях сформованості. Під час навчальної роботи над інтерпретацією музичного твору студенти здатні здійснювати вибір способів розвитку музичної думки, але можуть розгубитися при зіткненні з проблемними навчальними ситуаціями у роботі над хоровим твором, який містить складний музичний матеріал, а також вирішення яких

вимагає аналізу великої кількості відповідних чинників. Підвищенням індивідуального рівня фахового розвитку займаються епізодично, готують себе більше до викладання музичного мистецтва, ніж до музично-творчої діяльності як складової частини музично-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва.

Низький рівень сформованості готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до творчо-інтерпретаційної роботи зі шкільними колективами визначається недостатньою спрямованістю на творчу інтерпретаційну діяльність зі шкільним колективом. Студенти недостатньо орієнтуються у питаннях вокально-хорової методики та характеризуються пасивною позицією. Вони не набули необхідних музично-теоретичних знань і під час залучення до самостійної навчальної діяльності потребують постійного контролю викладача. Часткове володіння вмінням використовувати засоби мультимедіа та можливості міжнародної мережі Інтернет у навчальній роботі над музичним твором. Знаннями щодо інноваційних педагогічних технологій володіють на низькому рівні, тому й стикаються із труднощами під час виконання навчальних завдань щодо розроблення навчального наочного матеріалу для проведення вокально-хорової роботи зі школярами. Недостатньо обізнані із сутністю вокально-хорової роботи зі шкільним колективом над інтерпретацією музичного твору. Під час роботи над музичним твором студенти низького рівня не здатні до тривалої концентрації уваги у створенні власної трактовки музичного твору, виявляють низький рівень сформованої здатності до саморефлексії. Часто проявляють емоційну глухоту, небажання аналізувати характерні особливості музичного твору. Їхні

педагогічні переконання є неміцними. Не відчувають потреби в самоаналізі та здійснюють його епізодично, не займаються підвищенням індивідуального рівня фахового розвитку, виявляють недостатній інтерес до проблеми творчо-інтерпретаційної діяльності з дитячим колективом.

Висновки. Отже, готовність до творчо-інтерпретаційної роботи зі шкільними колективами є одним із головних компонентів у системі фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Нами було визначено три критерії сформованості готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до творчо-інтерпретаційної роботи зі шкільними колективами: міру здатності до організації творчо-інтерпретаційної роботи; ступінь довільності виконання операційно-процесуальних дій; міру результативності творчо-інтерпретаційної роботи зі шкільним колективом. Залишається не вирішеним питання обґрунтування методів і критеріїв оцінки однієї з важливих компетентностей майбутнього вчителя музичного мистецтва – готовності до творчо-інтерпретаційної діяльності зі шкільними колективами.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дурай-Новакова К.М. Проблемы и задачи спецкурса «Профессиональная готовность студентов к педагогической деятельности» в системе подготовки учителя. *Теория и практика высшего педагогического образования*. Москва : МГПИ, 1984. С. 51–59.
2. Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук України / гол. ред. В.Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Линенко А.Ф. Теорія і практика формування готовності студентів педагогічних вузів до професійної діяльності : автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00. 04. Київ, 1996. 44 с.